

Učiteljski TOVARIS.

List za šolo in dom.

Izhaja 1. in 15. vsakega meseca na celi polji. Cena mu je za celo leto 3 gold., za pol leta 1 gold. 50 kr. Spise in dopise prejema vredništvo; naročnino in oznanila pa prejema in razpošiljanje oskerbuje založništvo.

List 4.

V Ljubljani, 15. februarija 1880.

Tečaj XX.

„Corrigenda“ v pedagogični zgodovini Böhm-ovi.

Menda z nobeno vedo niso ravnali „strokovnjaki“ tako neusmiljeno in barbarsko, kakor so ravnali in še ravnajo z zgodovino. In zdi se nam, da nobenega časa niso nemški i. dr. zgodovinarji s tolikimi lažmi preoblačevali, kakor ono dobo, ki se pričinja s tako zvano reformacijo Martina Lutra.

V novejšem času so mnogi šolski možje tisto nebistro vodo laži in presukovanj napeljali še na kolesa šolskih mlinov: kakor Schmidt in Schmid so jeli nebrotjni pedagogi dol do našega bavarskega Böhma neusmiljeno mleti in tretji „zgodovino šolstva ali pedagogije“ z ostrim kamnom protestanske nesterpljivosti. Ta nesterpnost na mnogih straneh že tako prestopa vse meje dostojnosti, da bi katoliške pripravnike in pripravnice, neskušene mladenče in gospice, skor obšla tužna misel: „oh! zakaj sem sin, zakaj hčerka sv. katoliške cerkve? zakaj ne smem tako „slavnega“ moža Lutra — našega imenovati“? Ali se je čuditi, da mlad človek, ki nima priložnosti sam iskati resnice iz virov, je zbeگان in postane — da najmenj rečemo — vnemaren, indiferenten!

Našel se je učen mož, ki je ta del zgodovine vestno po virih preiskal in dokazal, da je resnica ravno narobe temu, kar nam učna knjiga Böhmova (in protestanske sploh) s tolikim patosom razklada. Ta učeni mož je dr. Janssen. Njegovo delo „Deutsche Geschichte“ kakor „Literaturblatt“ poroča, postaja — epochemachend. Mimogredé naj omenimo, kar kritikar dr. Hülskamp o tem delu piše. „Nek dijak prebravši drugi zvezek, piše svojemu očetu, pastornju: Če oče tega ne more ovreči, kar govori Janssen o tako zvani reformaciji, mu (sinu) ni več mogoče ostati v cerkvi, ki ima tako sramoten začetek!“

Kar posebej pedagogiško (zgodovinsko) polje zadeva, nam je lahko vodnik vsak katoliški pedagog, zlasti obširen in temeljit pa je dr. A. Stöckl.

Ljubezen za resnico in sveto reč nas sili, da po takih zanesljivih virih objektivno pokažemo zmote, ki se nahajajo v Böhmovi knjigi. Upamo, da zdaj, ko se tudi drugod na bolje obrača, ko tudi više glave pripoznavajo, da strelcev na cesarje ne ukroti nič družega, nego strah božji, ima se pač povsod spoštovati vera naših očetov, da bodo nemo-goči taki spisi, katoliško cerkev skruneči.

Oglejmo si najpred napake, korektura pride pozneje.

Kdor knjigo le verhoma pregleda, se koj lahko prepriča, da „ru-deča nit“, na katero je ves material nabran in obdelan, je ta-le: pred reformacijo je bil razvoj šolstva nemogoč, ker ga je katoliška cerkev zadrževala; z Lutrom še le posije svitla zarija; le velikanski napredek v protestantskim šolstvu je nagnil tudi katolike, da so se nekoliko ganili, (da so n. pr. jezuiti sicer veliko storili in vendar menj, ko nič!); zato delí hrib, na katerem Luter stoji, vse pedagogično polje v dve njivi, ena (pred njim) je popolnoma prazna in nerodovitna, druga (za njim) pa comme il faut!

V dokaz temu evo nekoliko citatov! (Citiramo po V. natisu.)

Na str. 28. pravi, da so v orijentu le Arabci vzderžali in gojili klasično oliko „als die orientalische Kirche zu rein äusserer Form erstarrte und der Westen in chaotischer Entwicklung begriffen war“. V zahodu str. 29. so nemci sprejeli kerščanstvo, in kaj je bilo? „Die folgende Erziehungsperiode wurde aber vom Papst- und Kirchentum bestimmt, welche das Geistesleben gänzlich beherrschten, so dass während des Mittelalters weder der germanische Geist zum freien Durchbruch kommen, noch das Evangelium Jesu seine ganze bildende Kraft entfalten konnte“.

Ker pa vendar ne more vsega tajiti ter je primoran (v protislovji s svojimi drugimi terditvami) popisovati zasluge samostanskih šol in šol ob času Karola Velikega, zato si s tem pomaga, da brž podere ravno kar izrečeno hvalo na str. 33.: „Seit der Mitte des 12. Jahrhunderts verfielen Kloster-, Dom- und Stiftsschulen durch Verweltlichung des Christenthums und Entsittlichung der Geistlichen. Die Klöster wurden reich, die Mönche träg, die Domherrn verzehrten ihre Präbenden in Freiheit und verkauften die Schulstellen an bürgerliche Rectoren, Magister und Subcantoren. Auf diese Weise wurde die Veranlassung zur Entstehung eines eigenen Lehrerstandes gegeben, der, auf sich angewiesen, sich aus sich selbst herausbilden musste, wodurch er naturgemäss in einen Gegensatz zur Geistlichkeit trat, deren Schulen so kläglich bestellt waren, dass später Luther sie carnificinä (Schindereien)

nannte“. — Vse je moralo biti slabo, še razvedrovanje in igre, „welche vor der Reformation ganz ausarteten und voll roher Possen waren“.

Za eno stopinjico bliže Lutra se pomakne na str. 34: „Das bei den Kreuzzügen zu Tage getretene, auf dem frommen Sinn und treuen Ernst beruhende Bestreben des Germanenthums, über das Papstthum die Herrschaft zu gewinnen, war der Anstoss zu einer neuen wissenschaftlichen Entwicklung“. — Deklica, pravi (str. 35.) se je pri materi učila, „im andern Falle ertheilte der „Burgpfaffe“ Unterricht im Lesen, in der Religion, d. h. im Paternoster- und Psalmenhersen, also dürftig genug“.

Sploh duhovščina mu je povsod na poti. Na str. 36: „Des Ritters Freiheitssinn widerstrebte oft dem hierarchischen Begehren der Geistlichkeit, wie viel Ehrfucht jener auch gegen die Kirche besass“. Dalje: „So entstanden die Stadtschulen, die wenn sie auch über manches Verkehrte ihrer Zeit sich nicht erheben konnten, doch einen wesentlichen Fortschritt repräsentirten, weil sie das Schulwesen der Geistlichkeit durchbrachen i. t. d. Še „die fahrenden Schüler“ so mu ljubši, ker piše str. 38.: „War dieser Auswuchs auch zu beklagen, die einseitige klösterliche Erziehung war gebrochen, und die Wohlthätigkeit lenkte sich von den Klöstern auf Lehrer und Schüler hin“. Prikupila sta se mu Erasmus in Reuchlin, ker „wenn sie auch (str. 40.) für den niedern Volksunterricht nichts thaten, der Reformation doch kräftigst vorarbeiteten, indem sie die päpstliche Hierarchie bekämpften und die alten Scholastiker durch beissende Satyre lächerlich machten“. Vsak mu je ljubši, kakor se vidi, da le ni kat. duhovnik: „Hätte der Geist der deutschen Familien und Mütter seine erziehliche Aufgabe nicht besser (nego župnik) erfüllt, so würde das Christenthum vielfach im Volke verloren gegangen sein“.

Ob kratkem rečeno — vse je bilo za nič — „in schauerlichem Zustande“: „Die Schule war mit der Kirche und die Kirche mit der Schule gefallen und verfallen“ (str. 41).

Ko si je tako vse, kar mu je napotje delalo, posekal in potrebil, pride do Martina Lutra, ktereга ne more prehovati. „Die Reformation brachte Glaubens- und Gewissensfreiheit und hob das christliche Bewusstsein über das Kirchentum und den Buchstaben hinaus“... Die Kirchenreformation war also auch eine Reformation der Schule, ja der gesammten Erziehung (str. 42). Zdaj seveda so začele šole iz tal rasti in cvesti in pa „auch über die Disciplin äusserte Luther ganz gesunde Ansichten, die heute noch den mönchisch Gesinnten vorzuhalten sind . . . „Denn also haben die Mönche ihre Jugend gefangen, wie man Vögel in die Bauer setzt, dass sie die Leute nicht sehen und hören konnten, mit niemand reden durften. Es ist aber der Jugend gefährlich

also allein zu sein. Darum soll man junge Leute lassen hören und sehen und allerlei erfahren“ i. t. d. To se ve, da v šolski knjigi se tudi ne sme prezreti prevelika zasluga „dass Luther durch seine Verheirathung einen ganzen Stand zum Familienleben und damit zu seinem allgemein pädagogischen Berufe zurückführte“ (str. 45).

No zdaj, ko je posvetila tolika luč, se sme od daleč tudi nekoliko pokazati katoliška cerkev. Zato nadaljuje: „Durch die Vorgänge in der protestantischen Schule kam die katholische Kirche zu dem Bewusstsein ihrer Verschuldung und suchte mit allen Kräften das Versäumte nachzuholen“.

Najpred autor zagleda jezuite. Sam ne ve skor, kaj bi počel ž njimi. Začne jih jako lepo hvaliti, kakor tudi res zaslužijo; potem pa nastavi sekiro in jih obtesuje po vseh straneh: „In den Geist der Klassiker wurden die Schüler nicht eingeführt. So wurden bei vorwiegender Cultur des Gedächtnisses die höheren Denkkräfte niedergehalten und die rein menschlichen Gefühle vernachlässigt... Auch die Zucht lief auf eine mechanische Dressur des Geistes hinaus. Der Lehrer machte sich zur Aufgabe, seinen Schülern genau aufzupassen, sie nie allein zu lassen und genau kennen zu lernen. Die Beichte (!) die Verletzung des Briefgeheimnisses etc. mussten dazu beitragen. Die Liebe zu den Eltern wurde ausgetrieben, der Hass gegen die Ketzer eingeflösst. Körperliche Strafen ertheilte der Lehrer nicht selbst, sondern der Corrector, da die Schüler vielleicht später zu solchen Würden gelangen möchten, in welchen sie dem Lehrer oder dem Orden nützen und schaden könnten. (Kako ima ta g. Böhm dobre oči, da v serce vidi namen ljudi, ki so nekdam živeli in zdaj v grobu počivajo!)

Tudi tu se ponavlja zastarelo natolcevanje „staatsgefährliche Tendenzen“; na to prejšnji hvali naravnost nasprotna beseda: „Ueble Nachwirkungen bezüglich der Erziehung haben sich in Deutschland noch lange erhalten und bestehen theilweise noch etc.“

Slednji mahljej je pa tak, da ga moramo vsega citirati: „Die Nachtheile im Erziehungssystem der Jesuiten sind kurz folgende: 1) Niederhaltung der rein (?) menschlichen Gefühle, die Abwendung des Herzens und Sinnes von Vater, Mutter, Heimath und Vaterland; 2) die unnatürliche Aufstachelung des Ehrgeizes, die religiöse Intoleranz; 3) die zur Verstellung und Heuchelei führende Aufpasserei; 4) die Schädigung wahrer Religion, der Selbstständigkeit und des Charakters. — Das Vorhandensein dieser Mängel ist leicht (?) erklärlich. Der Jesuitismus will die Herrschaft der Priesterkirche, die geistige Unfreiheit. Er will weder die Religion, noch die Wissenschaft, noch die Kunst um ihrer selbst willen, er will Alles nur um der Kirche, oder vielmehr nur um seiner selbst willen. So ist ihm auch Erziehungs-

zweck nicht der einzelne Mensch, nicht sein zeitliches Glück, nicht sein ewiges Wohl, nicht die harmonische Ausbildung seiner Anlagen, nicht seine Brauchbarkeit für das bürgerliche oder allgemeine menschliche Leben, nicht seine Bestimmung für die Ewigkeit, sondern einzig der Orden selbst und die mannichfaltigen Zwecke und Dienste, wozu dieser seine Glieder und Zöglinge als willenlose Werkzeuge brauchen will (Wangemann)“.

Take, nas katoličane močno žaljive, napake se med mnogimi družimi (n. pr. str. 104, 108, 110 i. dr.) nahajajo v Böhmovi zgodovini. Pozitivnega izmed katoliškega šolstva pa ni skor nič; šolske brate in uršulinke kar memogredé v kratki opombici obdela.

Kar je pa za nas katoličane še naj bolj sramotivno — pravi škandal, je v predgovoru k drugi izdaji stavek: „Zu besonderer Genugthuung gereicht es mir, dass das Schriftchen auch in **katholischen** Lehrerbildungsanstalten **beifällig** aufgenommen wurde, weil ich, ohne Verleugnung meines Standpunktes mir es angelegen sein liess, auch dem katholischen Volksschulwesen und den bemerkenswerthesten Vertretern desselben **alle gebührende** (!) Rücksicht zu schenken!“ Kaj bi bil neki še le spisal brez tega nam nerazumljivega „angelegen sein liess!“ Ali mar res misli, da smo katoličani že celó take sirote, da sami za se ne maramo? Mora že poznati svoje „kunte“, ki za drag denar pri njem, pri tujcu, kupujejo lastno zasramovanje! Kdor sam sebe ne spoštuje, pač ni vreden, da bi ga spoštovali drugi! (Dalje prih.)

Jernej Kopitar.

Kopitar — Kritikal. Zarano začne žgati, komur kopriva je mati. — Kopitar je zgodaj jel otresovati jeziček. Kakor opisuje sam, je v prvem latinskem razredu součencem na občno radost učitelju Nemcu popravil narekovanje: do, das, dare, davi, datum; avis *m.*, in v šestem, v tedanji poeziji, je profesorju, Aeneid. IV. 611. meritumque malis advertite numen — beročemu „malo“ — hipoma ugovoril: „nix nutz, esset enim hiatus“, na kar ga je isti prof. Penzel ponosno vpisal v zlato knjigo, češ, tako je prav, tako naj učenec umno sodeluje. — Enak „hiatus“ je nastal med njim in Vodnikom o znani priliki, in vsled njega je došla Slovincem slovnica Kopitarjeva.

Sreča, presreča bila je zanj, da je prišel l. 1799 k blagemu baronu Ž. Zoisu v hišo, kjer je s perva podučeval njegovega sestrinca (e sorore nepotem), potem — njegov knjižničar in tajnik — po doveršenih šolah gimnazijskih in licejskih — učil se samotež mnogoverstnih lepih in koristnih nauk. Po francoski se je bil navadil nekoliko že v četerti šoli,

do dobrega v rodbini Zoisovi; tako tudi po laški in angleški. Latinski je znal pisati, da malokdo tako; posebno veselje je imel do gerškega jezika. Marljivo se je vkvarjal s prirodopisjem in naravoznanstvom. Da slovenščine pri Zoisu ni zanemarjal, to se vé, in omenjena slovnica njegova spričuje, da je Kopitar vže l. 1808 dokaj poznal vso slovanščino. Na Dunaju je celó zgodaj prišel k znanstvu najobilnejšemu viru, v pridvorno bukvarnico, ter je v njej dospél do pervega čuvarja. Tje so prihajali iz vseh krajev raznih jezikov in narodov učenjaki, s kterimi se je seznanil, z mnogimi res poprijaznil, da jim je dopisoval poslej malo da ne v vseh jezicih. Prijatelji so mu bili mimo slovanskih nemški nekteri velikani učenosti n. pr. Göthe, Grimm, Schlegel, Humbold (nunc slavicas linguas adgreditur me duce), Bopp i. t. d. Mnogo mu je koristilo, da se je prej vsaj dvé leti učil pravdarskega ali pravoslovja, in kakor modremu učenjaku vsakemu, tako je tudi njemu duhovno znanje doverševalo živo dejanje in pametno potovanje na pr. po Nemškem, Francoskem, Angleškem, Laškem i. t. d.

Da se more prav presojevati Kopitarjevo dejanje, mora se vedno v čisljih imeti njegovo stanje. Bistrega uma in učen, da mu malokdo bil je kos, vladal je v časti in oblasti — c. r. censor et custos — augustissimo Austriae imperatori a bibliothecae palatinae custodia — o dobi samo deržateljjski, o kteri na pr. gledé le na posamno stroko piše Palacky: „Es durfte vormals, unter der Herrschaft der k. k. Censur, nicht gesagt und nachgewiesen werden, dass es zunächst der Geist und das System der damaligen Regierung war, was sich dem Gedeihen und Aufschwung der böhmischen Geschichtsforschung und Geschichtschreibung am meisten entgegenstellte itd. (Zur böhm. Geschichtschreibung pag. 2)“. — Poleg tega bila je cerkev in deržava združena tedaj — v lastnih nazorih — o verstvu in narodovstvu. Kar je bilo dotlej — do l. 1848 — proste in priproste svobode premalo, tote je odslej povsod menda preveč. — Kopitar je imel oster um, ostro slovo, ostro pero. — Da človek v stanu, kjer se mu vse klanja, postane ponosen, in kritikar v strastni borbi postane „recitator acerbus, qui fugat indoctum doctumque (Hor. de art. poet. v. 474)“, kdo bi se temu čudil? Censura je čestokrat caesural! —

„Der grösste slavische Kritiker unseres Jahrhunderts, B. Kopitar“ — to hvalo rojaku našemu daje dr. J. Hanuš v „Slav. Bibliothek“ II. 1858 str. 201. — In v „Selbstbiogr. Kl. Schrift. 12.“ se bere: „Nur über die Streitschriften, denen ein eifrigthätiger Schriftsteller um so weniger entgehen mag, je höhere Interessen er bespricht, erlaube man ihm noch ein paar Worte“ etc. — Koj perve leta je Kopitar v Beču razun s Slovani mnogo občeval z Novogerki, z Vlahi ali Rumunci, z Albanci. Ker je bil krepak v klasičnem in modernem jeziko-

znanstvu, ga le-ti v svojih narodskih domnévah niso mogli begati. Sodija ali censor v slovanskih, vlaških in novogerških knjigah je vzlasti zanimival se o poslednjih, češ, koliki pospešniki so nekdanji Gerki bili vsem naslednjim narodom v vedah in umetnijah, v koliki živi vzajemnosti so sedanji z rojaki Slovani, in kolike pomembe je gerščina še posebej cerkvi vzhodnji.

a) O gerščini nastane Kopitarju prva književna borba. — O vzbujevanji gerškega naroda v sedanjem veku vzbudila se je tudi razprava o istiniti gerški izreki. Učenjaki so se ločili na dvoje (de linguae hellenicae pronuntiatione Reuchliniana et Erasmiana). Prof. Hermann Neidlinger v Melku priobči l. 1814 o uni sostavek v „Wien. Allg. Lit. Ztg.“ — Njemu nasprot oglesi se Kopitar, a jako skromno. — Profesorju se ta skromnost zazdévá slabost, in spiše v Göttingenu natisnjeno knjigo o tej ne vedoč, kdo mu je nasprotnik. — A sedaj presodi vso reč na tanko v „Wien. Jahrb.“ Kopitar, s katerim si je profesor prijateljsko dopisoval, in bil je — mir besedi. — Koliko se je Kopitar še pozneje zanimival o gerščini, kažeta na pr. spiska 19. in 20. v „Hesych. gloss. discip.“ (De linguae graecae aevo Pericleo pronuntiatione. Bona spes linguae graecae illustrandae e slavica itd.). —

b) Druga književna borba bila mu je rumunska. — Vlaški protopop P. Major spiše in da na svetlo zgodovino o Vlahih ali Rumuncih v Daciji. Kopitar jo presodi v „Wien. Allg. Lit. Ztg.“, a se ne vjema s pisateljem ni o narodu ni o pravopisu njegovem. V propagandi olikovani protopop, meneč, da je presojevatelj njegove knjige razkolniški metropolit ilireki, znosi se bridko nad pravoslavnim prelatom, kedar je Kopitar bival v Parizu. Domu prišedši le-tá sporoči spisovatelju koj, da on — katoličan — je naznanil omenjeno delo, a dobí jih nato še on nekaj — grobih. — S katerimi inostranskimi t. j. neslovanskimi ljudmi se je Kopitar književno še prepiral, tukaj ne morem razkazovati; povem naj torej le o nekterih slovanskih. — O Rusih, Veliko- in Malorusih — je Kopitar marsikaj pisaril, a dokaj častno (cf. Gramm.; Glag. Cloz.; Hesych., na pr.: „sunt enim docti Russi longe justiores quia acutiores quibuscunque . . .“ pag. 72.), in prijatelji so mu bili sloveči ruski učenjaki, na pr.: Vostokov, Pogodin itd. — Drugače je bilo s Poljaki. —

c) Tretja književna borba njegova je bila poljaška, in sicer: „De trilingui (latino-germanico-polonico) psalterio San-Florianensi in Austria superiori.“ — Kopitar je ta spominek imel v delu, pokaže ga poljskemu grofu, in ta — comes Stanislaus Dunin-Borkowski — ga da l. 1833 po svoje na svetlo z naslovom: „Psalterium reginae Margarethae.“ — Na to ga prime Kopitar l. 1834—1835 v „Jahrb. oest. Lit.“ in naposled še v lastni knjižuri: „Anti-Tartar od. Herstellung des Thatbestandes in Sachen

der Wiener „Editio Princeps“ (1834) des ältesten Denkmals der polnischen Sprache, nämlich des polnischen Drittels des (nicht Margarethen — sondern) Elisabeth-Hedwigischen Psalterium trilingue (A. 1300—1370) zu St. Florian in Oesterreich gegen den plagiarischen Roman eines Tartaren. Als Ms. für Freunde herausgegeben von Leberecht Hassenschelm. Stockholm, bei A. Bonpier. Druck von Breitkopf und Härtel“. (Cf. Hesych. str. 28—30. 71: . . poterat nos rectius nosse . . sive denique e nostro Antitartaro.) — Izmej Poljakov je Kopitarju nasprot pisaril *Maciejowski*, o veri in liturgiji slovanski, češ, da so Slovani sploh najprej bili „christiani ritus graeci“, potlej pa mnogi po rimskih papežih in nemških cesarjih bili prenaklonjeni „ad ritum latinum seu catholicum“. — O tej stvari razpravlja Kopitar tudi v „Hesych.“ nekaj str. 56—58 in nekaj str. 67—71, dokaj rezno, v sestavku: „De W. A. Maciejowski ad Slavorum historiam, litteraturam et legislationem commentariis lingua polonica editis Petropoli et Lipsiae 1839, 8. voll. II.“ —

Slovnica v „Začetnici“ in „Drugem berilu“.

(Dalje.)

Ko je pisatelj v petih paragrafih v posebno skerčenem okviru delil govor v stavke, stavke v besede, besede v zloge, zloge v čerke, čerke pa v samoglasnike in soglasnike ali tihnike, navaja v 6. §. spuščanje poluglasnega *e* pred *r^{om}*; ta poluglasni *e* se tudi dosledno spušča v berilnih in slovniških vajah.

Po mojem mnenji bi se obravnavi v tem paragrafu še ne mudilo tako silno, ker je oboje v rabi; nobenemu se ne more v pomoto šteti, če piše, ali če spušča pred *r^{om}* poluglasni *e*! V nekaterih krajih se ta poluglasni *e* pred *r^{om}* ne izgovarja le poluglasno, marveč se še celo naglašča —. Pri Rajhenburgu govoré n. pr. *Vért* je odpért. *Kért* je gérd. i. t. d.

Eni terdè, da na jezikovo lepoglasje prav dobrodejno upliva, ako je več samoglasnikov med tihnike primerno porazdeljenih, ako bi hoteli tem ustrezati, bi ne bilo treba tega nedolžnega *e*, ki pri izgovarjanji gotovo ne kazi lepoglasja, izpuščati v pisavi. Dvomim, da bi poluglasni *e* pred *r^{om}* lepoglasje toliko pačil, kakor ga n. pr. samoglasnik *i* ali *u* (v nekaterih slučajih) za *r^{om}* zboljšuje in olepšava, ki ga pa nekateri vendar dosledno pišejo, a v navadnem govoru se ne sliši. N. pr. Angel *varuh*, („Začetnica“ piše: *variħ*); kuharica; varičnost; moji stariši so vaši tovariši i. t. d. Če je že mejaš *r* res tako močen, da je pred njim stoječi poluglasni *e* popolnoma odveč, naj bi tudi sam izhajal, brez samoglasnega *i* ali *u*, ki ga nekateri tako radi stavijo v omenjenih slučajih za *r^{om}*.

V naslednjem paragrafu pa se delé besede zopet v zloge in iz tega se izpeljuje pravilo, kako besede na koncu verste deliti. S to obravnavo se tudi jaz strinjam, le da pri vsakem posameznem slučaju pogrešam zgledov. N. pr. ondi, kjer pravi: „Soglasnik med dvema samoglasnikoma se jemlje k naslednjemu zlogu“ bi jaz postavil kak zgled ali primerjaj in eno ali dve nalogi, kateri bi izključljivo navedeni slučaj pojasnjevali in uterjevali. Enako tudi pri drugih pravilih pomanjkuje nalog.

§. 8. nam predočuje privajanje v spoznavi samostalnika iz — stavkov ter osebo ločuje od reči: *Brat je vojak.* — *Beseda brat pomeni osebo.* *Kaj pomeni beseda ovca, peč i. t. d.*

Tù si pač derznem dvomiti, da bo otrok dal takšen odgovor, kakoršnega g. pisatelj tukaj pričakuje. Najberž bo otrok na to vprašanje odgovoril tako-le: *Beseda ovca pomeni „eno žival“.* — Tù je trebalo pravilo popolnoma izpeljati.

V §. 9. se priučuje spoznava lastnih imen; tvarina bi utegnila skoraj malo preveč nakupičena biti in to zopet od tod, ker posamezni slučaji nimajo dovolj pojasnjujočih nalog. Zadaj v vajah je sicer več nalog, a za vsako versto lastnih imen jih vendar nij.

Osebek in dopovedek se privajata v 10. §. Uverstitev obravnavalne tvarine v paragrafih zadnje polovice slovnškega dodatka se more tej stopnji učencev prav primerna imenovati, ne toliko način obravnave. V paragrafih 11 — 15, v katerih se navajajo stavki, ko jim služijo dopovedki samostalniki (kaj je reč), pridevniki (kakšna ali čegava je oseba ali reč), in glagoli (kaj oseba ali reč dela ali kaj se ž njo godi), in trije glavni časi.

Zgledi se mi ne zdé dosti določni in jasni. N. pr. „Bog je“, — na tem zgledu je privajati sedanji čas. Ako se učencu ta stavek: *Bog je — pové,* bo najberž še kakega dodatka pričakoval, ali pa bo vprašal: *kaj je Bog? ali kje je? ali kakšen je? ali kaj družega enacega* — in če ne bi vprašal, pa si bo berž ko ne kaj podobnega mislil.

Temu pa zdaj nasleduje v 14. paragrafih 46. nalog. Gledé poslednjih bi se dalo le toliko omeniti, da so dobro zbrane; vendar pa nima vsak posamezen slučaj vsakega pravila svoje naloge, tem menj, da bi bil ž njimi vsak posamezni slučaj v pravilu večstransko pojasnjevan in uterjevan. — Če naloge posamezno vzamemo v pretres, se vidi, da so nekatere vendar malo prekratke — in če imamo tudi še le drugo šolsko leto pred nami, posebno ako jemljemo ozir na večino šol, kjer je treba po dva ali se več oddelkov ob enem poučevati. N. pr. 4. naloga. *Prepišite iz berila . . . 4 stavke.* — Ako se učitelj začne z drugim oddelkom baviti, ko je prvemu dal prejšnjo nalogo, se vendar da misliti, da bodo otroci ono nalogo prekmalo izdelali in potem učitelja — motili. Umeje

se, da je stvar tam celo drugača, kjer je učitelj tako srečen, da ima samo po en oddelek pred sabo — tam taka razlika posebno važna nij.

Konečno bi bilo le še omeniti, da se pravopis v „Začetnici“ povsem ne strinja z „Drugim berilom“, kakor tudi v obče sem ter tje „kako bolj ne navadno uporabi“. N. pr. Moška kerstna imena. Str. 33. piše: Štajersko, a na str. 108. piše: Štajarsko. „Začetnica“ piše: Črešnja, a „Drugo berilo“ večkrat piše: Čerešnja. „Začetnica“ piše skoz: oča, v sklanjavi pa vender privzema podaljšek — očeta; „Drugo berilo“ ima navadno pisavo: oče. „Začetnica“ piše: varih, ogljije, tič in piič, V „Začetnici“ se bere dosledno „cetica“, a v „Drugem berilu“ dosledno „cetlica“; v „Začetnici“ je: samostavnik, v „Drugem berilu“ samostalnik, imenovalnik i. t. d.

Želeti bi bilo, da bi vsaj šolske knjige same sebi v pravopisji ne nasprotvale; kjer pa je pisava v dveh ali še v večih oblikah pravilna, naj pa bi se v opombi zaznamovalo, da se sme tudi „tako“ pisati brez pogrška. (Dalje prih.)

Poučno berilo.

Kako se nareja led?

Gorkota vse telesnine razteza, mraz pa jih skrčuje. Po tem, da se telesnine raztezajo, postajajo laglje, potem pa, da se skrčijo, težje. Teža kake stvari je torej v ozkej zvezi z gorkoto, ki na njo vpliva. Čim večja je namreč gorkota, tim bolj se tudi telesnina po nje vplivu razteguje ter postaja loža in narobe: čim manjša je gorkota na kako snov vplivajoča, tim bolj se lé-ta skrči ter postaja težja. To je pravni zakon, ki ima za vse naravne telesnine svojo veljavo, le za vodo ne, ta se različno od drugih teles raztegne in skrči.

Ako vodo vgrejemo od 0° do 4° C., tako bi sodili potem, kar smo ravno navêli, da se bo raztezala; a to se ne zgodi, marveč ona se skrči in sicer tako, da ima pri 4° C. svojo največjo gostost in po tem takem tudi največjo svojo težo. Če jo pa od +4° C. naprej ogrejemo, jela se bo zopet raztezati ter bo blizu pri +8° C. imela tisto gostost ter bo skoraj tako težka ko pri +4° C. In če bi ogreli vodo še nadalje, raztegnila bi se povsem čisto tako, kakor druge snovi, torej čisto po onem zakonu, ki smo ga početkoma omenili. Iz tega neposredno sledi, da se voda, ako jo — pri 100° C. počenši do 4° C — ohladimo, ne bo skrčila, ampak raztegnila (se bo); in če je to ohlajenje vže prekoračilo zmrzlin (0° C.) in voda postala vže led, potem se pa zopet čisto zakonito razteza. — Da se voda od 4° C. do 0° C., sosebo pa ko ravno zmrzne torej pri 0° C. prav zdatno raztegne, tega nas prepričajo

razne prikazni v zimskem času. N. pr. skale, ki imajo spokline in v katerih se (od dežja) nabere voda, se razpočijo, če ta voda v njih zmrzne. To bi se ne moglo zgoditi, če bi se voda po zmrznjeni ne bila raztegnila; prostor namreč, ki ga je (voda) prej zavzemala, postal je zdaj, ko se je razširila, pretesen — skala morala je počiti. Tudi vidimo čestokrat po zimi led plavati na površji vodâ, kar je očividni dokaz, da se je voda, prej ko je v plošče zmrznila, ki jih na svojem hrbtu nosi zdaj njena posestrima, morala raztegniti, torej lajša postati, kajti stvari, ki so težje ko voda na nje površji plavati ne mogó. — Lahko bi še več našteli enacih prikazen, a naj zadostujete te dve. Vsaj smo vže tako preveč v stran zašli, o stvari samej pa, ki jo tu malo razpravljati čemo, še nič povedali. A vendar so vrstice, ki smo jih zdaj zabilježili, v razum naslednjih neobhodno potrebne.

Voda jame zmrzovati pri 4° C. Zakaj ravno pri tej stopinji gorkote in kako, to hočemo kaj razjasniti. — Mraz vpliva na vse stvari, s katerimi pride v dotiko, torej tudi na vodo in sicer pri tej sprva le na nje površino. Lé-ta se najprej ohladi. Če je to ohlajenje toliko dozorelo, da so vsi delčki vodine površine najgostejši in najbolj težki t. j. da imajo vsi 4° C. gorkote, potem morajo, to je čisto naravno, pogrezniti se na dno; na njih mesto pa pride ravno toliko delov iste vode, ki se je neposredno nahajala poprej pod ono, ki zdaj biva na dnu. Z novo to površino se baš tako godi ko s prejšnjo: ako je ohladila se do 4° C. pade tudi proti dnu ter se postavi nad ovo, ki je ravno tiste gostosti ko ona. Sedaj pridejo zopet gorkeji vodeni deli na površje, ti se znova na ravno ta način ohladé in to se godi sploh toliko časa, da je polagoma vsa voda postala 4° C. gorka. Zdaj imamo vso vodo enako gorko.

Zrak pa, ki se vode dotika je zbog mraza se vé-da mrzleji ko 4° C., on torej nánjo vpliva ter jo ohladi pod 4° C. in sicer zopet, kar je zdaj pač samo ob sebi razumljivo, najpoprej na površini. Površna voda se pa zdajci ne skrči več, ampak jame se — kakor nam je znano to iz početnih vrstic — raztezati, zbog tega postane lajša in ne more se pogrezniti, marveč ostane na površji. Slednjič, če se je že ohladila do 0° C., spremeni se v led. — Da se led naredi na tak način, je pač kaj imenitno in potrebno! Led je namreč slab prevoditelj gorkote, on torej zavrača, da mraz predaleč pod površino vodovja segati ne more. Ako pa mraz do vode pod ledeno skorjo nima popolne moči, potem lé-ta voda tudi nikdar čisto zmrzniti ne more. In baš to je jake važnosti! Če bi voda vsa zamrznila, potem bi vse v njej živeče živali in rastline čez zimo poginiti morale. Potem bi pa človek največ trpel; on bi v marsikaterih krajih, kjer se živi večinoma le o povodnih živalih (o ribah, rakih i. t. d.) ne mogel več živeti, ker bi mu

manjkalo najpotrebnejšega živeža. Tudi podnebje, zrak, vremena i. v. dr. bi postalo čisto drugačno, morda celó nestrpno, — ako bi ne bila modra roka stvarnikova vodi podelila dobrodejne lastnosti, da se ne razteza in skrčuje tako, nego druga telesa v naravi.

Armin Vranski.

Dopisi in novice.

Z Dunaja 9. febr. (Izv. dop. »Slov. Nar.«) V višjih krogih tedaj zopet hud boj. Kar je ustavovernega — in v birokraciji, v vojaštvu, v kapitalu in celo v cerkvi je žalibog še dosti nemško-ustavoverskega — vse se je postavilo na noge zoper to, da bi se ministerstvo dopolnilo iz avtonomistične večine. — Zdaj se dela zopet z onimi pripomočki, ki so pred osmimi leti Hohenwarta vrgli. Višjim krogom se »poročá«, da je mestno prebivalstvo Dunajsko, Graško itd. jako razburjeno in nezadovoljno in da bi utegnilo Bog ve kaj zgoditi se, ako se naučno ministerstvo izroči kacemu avtonomistu, ki bi bil za narodne reforme in za to, da bi šola zidana bila na krščanski podlagi. Torej omehkuženi, lehkoživi, škrofulozni in strahopetni pojudei mestni element dunajskih socialnih kloak naj odločuje bolj kot krepki in zdravi narodje v Avstriji, kateri sami rabne vojske dajejo in davka silno večino! Humbug in ustavoverni švindler je, žugati s tem mestnim pojudenim dunajskim filistrom. Kdo je še v novem testamentu slišal o judovskem pogumu?

Situacijo je res tudi poostrilo to, da je knez Lichtenstein predlagal preuredbo šolske postave v krščanskem in narodnem smislu. Nemške novine, in celo neke slovanske, češke in poljske, so začele vpiti o reakciji, Stremayrovci pak so to vpitje znali dobro porabiti in so šli odločilnim krogom na ušesa trobit rekoči: vidite zdaj uže se kaže, da ti ultramontani bodo vse podrli, kar smo mi v 18 letih zidali. In dosti je, ki v to »vse podiranje« verjemo. Politične modrosti nij toliko na sveti, kolikor bi jo bilo želiti. Celó kak pobožen nemšk filister, ki pa pravi, da hoče biti »liberalen«, ne ume, da šola more biti krščanska in narodno pravična, a da zarad tega še ne vpeljuje španske inkvizicije. Nemški cesar Vilhelm je, od puškometnega zrna zadet, javkal: »dajte mi več religije v deželo« in odpravil ministra Falka, ter postavil Puttkamra, ki je javno izrekel se za krščansko šolo. Torej kar je na Nemškem prav, to je Nemcem pri nas nevarno?

— **Deržavno sodišče o jeziku v ljudskih šolah.** 19. januarija t. l. se je pri tem najvišem sodišču obravnavalo o pritožbi Rusinov v Lvovem zoper ukaz naučnega ministra, ki je zaverigel pritožbo Rusinov. Sodišče je spoznalo, da je gospod minister s svojim ukazom dné 6. junija 1879 ravnal zoper pravo, in da je pritožba, ki skerbi »za varstvo« rusinskega jezika v šolah in uradih opravičena. Ta razsodba nam vendar očividno kaže, da šolske oblasti ravnajo zoper postavo, ako v enakih okoliščinah zavirajo poučevanje v narodnem jeziku, baje se bodo tudi drugod upirali na to razsodbo.

Naučno ministerstvo je sicer hotelo odpraviti to pritožbo, rekoč, stvar še ni dovolj obravnana pri dotičnem uradu, tedaj deržavno sodišče ni kompetentno za to razsodbo. Deržavno sodišče je vendar izreklo, da je brez dvombe »kompetentno«, ker je tukaj prikračeno politiško pravo, in je naučni minister kot zadnja inštanca razsodil v smislu dvojih šolskih oblasti zoper pritožbo Rusinov.

Kar se stvari tiče, je spoznalo državno sodišče, ka so Rusini dokazali, da živi v Lvovu 12—13.000 greko-katolikov, v štirih župah in imajo 800 za šolo ugodnih otrok; a v šestnajstih ljudskih šolah v Lvovu se le v jedni ne podučuje v rusinskem jeziku, ker je deželni šolski svet prejšno rusinsko izgledno šolo (Musterhaup'schule) spremenil v poljsko, pa zahtevo po rusinski šoli opečno zavregel.

Državno sodišče spoznava, da se je tukaj ravvalo zoper 19. člen državnih osnovnih postav, v katerem je točno izrceno, da ima v deželah, ker so razne narodnosti, vsaka pravico do izobraženja v svojem narodnem jeziku. Ministerstvo je sicer reklo, da je pri učiteljišču v Lvovem večrazredna vadnica v rusinskem jeziku, a vadnica, tako pravi državno sodišče, ni ljudska šola, in jemlje le določeno število učencev, a v pretečenem šolskem letu se jih je oglasilo 312, večina ni mogla sprejeta biti, in Rusinci so tedaj prisiljeni, svoje otroke doma poučevati, ali pa jih v ljudske šole na kmete poslati. — Državno sodišče je overglo tudi ugovor g. ministra, ki je rekel, da ima le mestna šolska oblast po postavi pravico, določevati v naučnem jeziku po mestnih šolah, ko je povdjarjalo, da ima po postavah 25. maja 1868 država najviše nadzorstvo nad ljudske šole in po §. 78 drž. sl. postave 14. maja 1869 ima tudi naučni minister skerbeti, da se izpelje ta šolska postava. — V prvi versti so mero-dajavne le osnovne državne postave, in s tem naravnost g. ministru očita, da ni deržal se postavnih določeb, po katerih je zavarovano pravo vsem državljanom.

Pričakujemo t. daj, da bode naučno ministerstvo, ako pridejo pritožbe iz drugih krajev, ravvalo postavno in pravico varovalo raznim narodom, ako bodo zahtevali izobraženje v narodnih ljudskih šolah v narodnem jeziku. Enakih pritožeb bode menda slišati iz raznih krajev.

— **V državnem zboru** je interpeliral poslanec Menger vlado o vlogi pemskih škofov. Liberalni gospod dohtar naj gre s svojim ovadustvom kam drugom; v Avstriji nij prostora za to — sicer to gospodu, ki se liberalnim naziva, slabo pristuje. Škofje s svojo vlogo se niso pregrešili zoper postavo, vpitje zoper njih besede liberalizma ne priporočuje. — Katoliki so v Avstriji v večini, škofje so popolnoma kompetentni o stvareh, ki zadevajo »pouk in odgojo« govorniki, njih glas poslušajo verni, to so dovolj očitno pokazali v vsaki priliki. Avstrija ni Prusija; tukaj ni treba nakladati si jarma, kakoršnega naklada Prusija katolikom, ki so tam v manjšini. Čudom se čudimo, da listi, ki se nazivajo vladnimi, ne najdejo dobre besede za vlogo škofov, ki so vendar po svojem poklicu dolžni svariti in buditi verne. Ali so mar škofje krivi, da njih beseda ne velja več v državnem svetu, ker svet misli, da se brez pozitivnega kerščanstva more shajati v politiki.

— **V državnem zboru** je stavlil poslanec knez Alojzij Lichtenstein naslednji predlog: Slavna zbornica naj sklene: Slavna vlada naj se naprosi, da preskusi obstojčce postave o šolstvu in naj postavo izdela in predloži, v katerih se v postavnih mejah določenih po §. 11. č. i. derž. osnovnih postav 21. dec. 1867, deželam in soseskam zljajšajo težka bremena, zarad katerih je slišati opravičenih tožeb, naj se varuje deželam pravica do šolskega zakonostavstva, ter se ima ozir jemati na cerkvene, verske in narodne potrebe prebivalstva. Postave primerne tem načelom naj se predlože po ustavnem potu v pretres.

Poslanec Lienbacher pa je predlagal: Slavni zbor naj sklene: §. 21. derž. sl. postave 14. maja 1869, st. 62. derž. zak. naj se spremeni in se ima tako glasiti: §. 21. Dolžnost v šolo hoditi nastopa sè doveršenim 6. letom in traja

do 12. leta. Dež. zakonostavstvu se pripušča, da to dolžnost v obče ali z nekaterimi prideržki raztegne do 14. leta. Iz šole se izstopa, če so učenci dovolj poučeni v naukih za šolo naj potrebnejših, namreč v pisanji, branji in številjenji. V posvet tega predloga naj se iz vse zbornice voli odsek 15 udov, ki ima slavni zbornici predlagati svoje nasvete po postavni poti.

Poljaki o šolskih predlogih autonomistične stranke. Nemško-liberalni listi vedo povedati, da Poljaki niso za prenarvedbo šolskih postav i. dr. Resnica je pa ta, da so Poljaki, kar se tiče šolskega zakonostavstva skoraj popolnoma avtonomni, šolska dolžnost traja le 6 let kakor pri nas Kranjskem, od 12—14 leta obiskujejo otroci ponavljavno šolo, njih tedaj v prvi versti ne briga tolikanj šolska postava; poljski jezik ima povsod — v šoli in v uradih veljavo — da še celo Rusinom svoj jezik usilujejo, kakor smo brali pri razsodbi najvišega državnega sodišča. — Ni tedaj lahko verjeti, da bi bili zoper Lienbacherjev predlog, ki za dežele terjaja večje avtonomije v šolstvu, uže zaradi doslednosti ne morejo tega storiti, tako pišejo tudi njihovi listi. (Gaz. »Nar.«)

Pa kakor je brati po novinah, Lienbacherjev predlog najde še tu in tam milosti, le knez Lichtensteinov predlog, ki govori tudi v verskih zadevah, ta ne najde milosti.

Na Pemskem so v. č. g. g. škofje ulogo naredili do ministerstva, v kateri zahtevajo versko (konfessionelle) ljudsko šolo, sklepno govore tako-le: Brezverska šola loči šolo od cerkve, tedaj je pa tudi nemogoče, da bi se šolstvo zdatno zboljšalo. Prijenljivost v nekaterih manj važnih stvareh, tudi ko bi se to večkrat zgodilo, kakor se res zgodi, ne more popraviti zlega, ki izvira iz načela brezverskih šol. Podpisani škofje ne naidejo tedaj druge poti, nego da se obrnejo do slavnega ministerstva, naj blagovoli ukazati, česar je treba, da se poverne šolam za katolike verski značaj, a cerkvi nje vpliv na pouk in izrejo mladine. Ko bi pa c. k. ministerstvo na to ne odgovorilo, niti ne dalo poročstva, da se šolstvo zdatno zboljša, potem škofje ne morejo več sodelovati in izpeljevati šolske postave. Tudi ne morejo dalje privoliti, da bi duhovščina sodelovala in se vdeleževala šolskih oblast (vkraj. okraj. dež. sl. svetih), marveč mogli bi verne opominjevati svetih dolžnost, katere so jim naložene, ako otroci hodijo v šole, kamor so prisiljeni hoditi, in jih takim šolam nemorejo z mirno vestjo izročevati.

Iz Zagreba. Nasledek onega razsajanja nekaterih dijakov, po Starčevičevih bedarijah zapeljanih, je bil ta, da so bili 4 preparandi z 9 gimnazijsti iz šole pregnani, mnogim juristom pa se dal »consilium abeundi.«

Šolstvo na Štajarskem l. 1879. — Otrok za šolo godnih je bilo 151.000; 129.000 jih je hodilo v šolo, 22.000 šole ni obiskovalo. Naj slabeje je bilo v tej zadevi na Spod. Štajarskem. Učiteljev je bilo 1440, jednemu učitelju jih pripada 89; postavno le 80. Da bi se postavi zadostilo, kar se tiče razmerja učencev in učnikov, bi bilo treba še 500 možkih učiteljev. Učiteljic ni premalo. Učiteljske plače iznašajo 848.000 gld., poprek pride na učitelja 588 gld., učnine za otroka 6 gld. 57 kr.

Iz Ljubljane. — Iz seje dež. šl. svèta dné 5. februarja 1880. — Razrešijo se tri prošnje krajnih šolskih svètov v zadevah vverstenja šol.

C. kr. gimn. ravnatelju se prizna 5. petletna doklada.

Po nasvetu dotičnega učiteljstva se oprošča gim. učenec šolnine.

Razreši se prošnja posestnika, ki je v svojem imenu in pooblaščen po stanovalcih treh občin prošnjo vložil, da se ustavi izvršitev kazni napovedane po šolski oblasti in da se kraji drugam všolajo.

Prošnja upokojenega učitelja za povišanje plače se zaverne.

Razsoja se o pritožbah zoper kaznivne razsodbe zastran šolskih zamud.

Prošnja pomožnega učitelja za napravo učiteljskega izpita se višej predlaga.

Spraznjeno mesto Leopold Filipove ustanove se podeli za l. 1879 in 1880 šoli v Šent-Vidu pri Berdu.

Oddaja se služba na meščanski šoli, trije nadučitelji se stalno umeščajo.

Razrešijo se prošnje za denarno pripomoč in nagrado.

— **Iz seje družbe kmetijske** 1. dné t. m. — Prošnja okrajnega šolskega sveta novomeškega je bila rešena tako, da se za šolsko mladino pošlje nekoliko poučnih kmetijskih knjig, denarnih daril za marljive učitelje pa nima družba kmetijska na razpolaganje, zato jih mora dobiti le iz državne podpore, ki jo c. k. deželni šolski svet od ministerstva dobiva, da jo po zaslišanji družbinega odbora razdeli.

— **Srednji šoli** in učiteljišči sklenete prvo poletje 14. t. m. a drugo se začnja 18. t. m. Pustne dni so imeli ti zavodi kakor po navadi šolo, mestni šoli ste imeli v ponedlek in torek prosto.

— **Srenjski odbor** mesta Ljubljanskega je sklenil učiteljem dati za vsako uro poučevanje preko navadne dolžnosti 20 gld. in za vsako drugo naprej po 10 gld. za časa, dokler traja to nadmerno poučevanje; določiti to ima mestni šolski svet. Učitelju Bahovcu se je v ti seji (28. m. m.) priznala tudi prva starostna doklada.

— **Navadna božičnica v bolnišnici ubozih otrok** na Poljanah se je letos zakasnila do pretekle nedelje zato, ker je izročitev režije usmiljenim sestram bila še le doveršena 3. t. m. Nazočnost preblage gospé soproge gosp. deželnega predsednika in mnogo druge gospóde, kakor tudi obilo darov pri božičnici nakupičenih je kazalo zadovoljnost, da je režija prišla v roke usmiljenim sestram. Gosp. župan Lašan in gosp. knezoškof dr. Pogačar sta poprijela besedo in v zahvali vsem dobrotnikom sta oba še posebno povdarjala dobrotljivost milostljive gospé soproge gospoda deželnega predsednika, kateri v prvi versti gre hvala, da je zeló zanemarjena režija milodarne te naprave prišla zdaj v boljše roke. Otroška bolnišnica vzdržuje se samo po milodarih, zdravila brezplačno daje lekarna Ternkocyeva, ozdravljanje bolnih otrók oskerbuje gosp. dr. Kovač tudi brezplačno.

— **Letošnja zima.** Kdor družega ne ve povedati, govori pa od vremena. No, naj bo! A z vremenom smo v tako tesni zvezi, da od njega zavisi zdravje in življenje, dobre in slabe letine. — Mraza je menda letos bilo dosti; ledu ni manjkalo. Brali smo, da je bilo Bodensko jezero zamerznilo, in 50 let je od tega, kar so se na svečnici po njim dersali. Zamerznilo je tudi Travenško jezero na Zgor. Avstrijskem, privabilo je to od blizo in daleč veliko radovednih gledalcev in dersalcev. — Ob velikih rekah, ob Dunavi, ob Reni in dr. se je bati velikih povodenj, ko se bode led tajal. Letošnja zima pa tudi ni bila brez izvanrednih prikazni; imeli so južno vreme v Petrogradu, takrat je bilo v Milanu — 10° toplote. Kot nekaj posebnega pripovedujejo iz naših gor, da je bilo tam jasno in veliko topleje, kakor v ravnini, po bregovih je tu in tam uže kopno, in prikazujejo se prvi oznanovalci pomladi — trobentice in jegelci. — No, to pa je uže večkrat bilo, da je po gorah sneg prej skopnil, kakor po ravnini, pa navadno je vselej še potem sneg padel in potem dalje časa ležal na gorah, tega so ljudje uže tako vajeni, da pravijo, sneg ni začel

na pravem mestu kopneti, dobili bomo še snega ... Sklepati sedaj, skoraj ob sredi zime, na suho poletje, ker so sedaj vode majhne, bi bilo vendar prezgodaj, Bog zna, koliko snega in dežja nam še prinese pomlad. — Ostre in mile zime, slabe in dobre letine se zmirom verste, tako je sojeno.

Šolske otroke smerti rešil je poštni sel Rosenauer v Landshutu na Bavarskem. Se snegom je medlo, otroci so uže pravo pot zgrešili, kar pride poštni sel, na vsako ramo si posadi jednega otroka, na herbet tudi jednega, krepak mož stopa naprej, drugi otroci za njim in tako jih pripelje v bližnjo vas. Dobil je nagrade 50 mark.

„**Pravica narodnostij v Avstriji**“ se imenuje nemška brošura, ki je ravno kar izišla v Gradcu, spis, dr. Karol Hugelmann. Razlaga se v brošuri, da se mora §. 19 naše avstrijske ustave v življenje spraviti za vse narodnosti. Kadar se o narodnih terjatvah govori, kaže se pri nas, kako svobodomiselnost je ustava v §. 19. Ali kadar hočejo v Avstriji narodnosti konsekvence iz tega paragrafa za sebe potezati, odgovarja se jim: to ne gre, to je nemogoče! Tako stanje je pa bolj nevarno nego naravnostno odrekanje narodnih pravic, ker izpodkopava zaupanje v svetost postave, gloda na pravem čutu ljudstva, gloda s t.m. na korenin der.ave. Nobena določba ustave ne more več nesrčje za državo imeti, kakor taka, ki (če prav le v jednem delu) mej ljudstvom vero širi, da je ustava le košček poterpežljivega papirja.« — Torej zopet enkrat čujemo tu glas poštenega Nemca.

Razpisi učiteljskih služeb.

Na Kranjskem. Na 4razredni ljudski šoli v Kranji, učit. služba, letna plača 500 gld., eventuelno služba s 450 gld.; do 15. februarja t. l.

V šolskem okraji Postonjskem. Na 1razredni ljudski šoli v Lozicah, učit. služba, letna plača 400 gld. in stanovanje; do 14. februarja t. l.

V šolskem okraji Radovljiškem. Na 1razrednici v Ljubnem, učit. služba, letna plača 400 gld., stanovanje in prihodki iz Grošelnove ustanove; do 25. februarja t. l.

V šolskem okraji Logaškem. Na 1razredni šoli v Spod. Logatcu, učit. služba, l. p. 400 gl. in stanovanje; služba se oddaje stalno. Prošnje do 24. februarja t. l.

Premembe pri učiteljstvu.

Na Kranjskem. Gospod Janez Pavčič iz Šent-Janževega dola v Šent-Rupert za nadučitelja, in g. Janez Vozlaček od sv. Kocijana na Dobrovo, začasno. — Gosp. Bernard Janec, poprej v zgornjem Tuhinju pomožni učitelj, sedaj v Tunjicah pri Kamniku. G. France Kalin iz Lozic v Vreme.

Šopek mičnih napevov za šolo in dom. Nabral in vredil F. Stegnar, c. k. učitelj. Cena: 30 kr. ali po poštni nakaznici poslanih 32 kr. pod križnim zavitkom.

Šopek mičnih pesen za šolo in dom; t. j. ravno te pesni brez napevov. Nabral in vredil F. Stegnar, c. k. učitelj. Cena: 6 kr., ali po poštni nakaznici poslanih 8 kr. pod križnim zavitkom.